

Daniel Garcia Vicens, Girona, 10 de novembre del 2016

[Text de la presentació del llibre *nens de llet*, a la Llibreria 22]

TRAÏCIÓ A LA TRADICIÓ

Quan el vaig conèixer es va presentar:

- *Hola, sóc en Damià Bardera.*
- *damià bardera l'escriptor, no?* –vaig afirmar preguntant-li a la vegada. Com si hi hagués més damians barderes coneguts a la nostra societat.

Va ser curiós perquè jo havia llegit dos llibres d'en damià: *i alguns contes per llegir-los d'amagat* i *els homes del sac*. En aquell moment vaig descobrir en damià com a autor i ell fitant-me de dalt a baix va descobrir: «aquest és el tipus de públic que tinc».

Quin tipus de públic té en damià? Com és el públic que llegeix aquests relats curts sobre nens que es mutilen per diversió; nois que violen repetidament una nina inflable amb el desig de creure que aquell plàstic és un ser admirat; nois geperuts mostrant un espectacle lamentable en un joc de cadires,... Jo no sé ben bé quin tipus de públic és aquest. L'única cosa que puc dir és que quan em vaig reconèixer com a lector davant l'autor, em vaig sentir avergonyit. El que em sorprèn és que a les presentacions dels llibres d'en damià hi ha un ventall enorme de públic, i això em calma: nens, adolescents, gent de mitjana edat, gent gran. Llavors, quin element en comú podem arribar a tenir tots aquells que llegim la ficció d'en damià? No ho sé ben bé, això us ho deixo a vosaltres. Jo només citaré un fragment del grup madrileny *Los Punsetes* que potser aportarà una mica de llum a aquest tema tan fosc:

«Tú eres de los que miran en los accidentes
te gusta ver el cuerpo descompuesto de la gente
por un instante lo que ves te hace consciente
el sudor se te resbala suave y lento por la frente

luego corres a un centro comercial
donde allí se diluye la realidad
y es tan fácil no pensar y olvidarse de la muerte»¹

En les seves xerrades a presentacions o en l'àmbit privat, en damià teoritza sobre els tres tipus de personatges que hi ha a la literatura:

- a) *aquells que estan per sobre de nosaltres, els quals nosaltres lloem perquè són inabastables, però són un model que hem de seguir;*
- b) *aquells que es troben al nostre nivell, ens semblen més propers i, per tant, ens hi podem sentir identificats;*
- c) *aquells que se situen a un nivell inferior, són els que menyspreem perquè els trobem llunyans a les nostres esperances o desitjos i no podem compartir les seves desventures ni les volem per a nosaltres.*

La contística d'en damià té personatges d'aquests últims: escandalosament grotescos o assotats per una vida desgraciada, o les dues coses, no importa. Dels seus relats destil·la un humor negre (desprietat i naïf com el de Javier Tomeo) i uns infortunis que només passen als personatges i són ells els que ho expressen; no l'autor (com apreciem en *Crímenes ejemplares* de Max Aub). De fet, l'autor sempre usa un to natural, neutre, quasi proper, com si ens xiuxiuegés a l'orella un petit conte pertorbador. A més, la majoria de la seva bibliografia succeeix en espais relacionats amb la tranquil·litat i la serenor, com els pobles o la natura en el seu estat més pur. La seva prosa colpidora en contingut però no en forma és depurada, lluent i ferma, la qual inspira una por que no deixa indiferent ni als propis ni als estranys. Aquesta naturalitat barderiana em recorda aquella afirmació de David Foster Wallace:

«El objetivo de la buena ficción es la de darle calma a los perturbados y perturbar a los que están tranquilos»

El context bucòlic dels contes i el to del narrador ens tranquil·litza, però els fets execrables

1 <https://lospunsetes.bandcamp.com/>

dels personatges ens pertorba, i quan observem la nostra realitat respirem alleujats, així fins que hi tornem amb el següent conte.

La prosa d'en damià no és morbosa, no es delecta en els detalls de les desgràcies dels personatges, sinó que són ells els que s'ocupen de mostrar el que els passa. Ell podria recrear-se i furgar en allò escabrós per acabar agitant encara més el lector. Ell això no ho fa, però podria fer-ho. Qui ho fa, això? Gent a qui els hi surt també molt bé, com la «generació cremada» (anomenada així per Zadie Smith)², formada pels escriptors estatunidencs Bret Easton Ellis, Douglas Coupland i Chuck Palahniuk, entre molts d'altres. Si algun d'aquests autors hagués escrit *nens de llet*, l'hauria titulat *llet de nens*.

L'evolució de la prosa i dels personatges en la seva bibliografia és evident. En damià va iniciar la seva carrera literària amb un volums d'una quantitat de pàgines més elevada que els que ha anat publicant al llarg dels últims anys: els seus llibres s'han anat fent més lleugers. També la mida dels seus relats, perquè si bé va començar fent escrits de dues pàgines o més, ara ha anat polint el seu estil fins a convertir les seves creacions en guspies de quasi una mica més de mitja pàgina o una sencera, en algunes ocasions. Els seus personatges, que en un inici eren més variats en edat i classificació social, ara són només nens en pobles. En damià ara només se centra en nens, i això és realment un exercici literari interessant i difícil on l'autor es mou en arenes movedisses, ja que sempre és més fàcil relatar la vida tortuosa d'un adult viciós que la desgràcia d'un nen innocent. Aquest exercici d'en damià em recorda un vers de Lope de Vega: «haciendo torres sobre tierna arena».³ Sobre un terreny tan fràgil i tendre com un nen, l'autor erigeix sòlids relats que desafien qualsevol correcció política o convenció social. També s'aprecia en els *nens de llet* la dicotomia maldat-innocència amb una claredat d'intencions per part d'ells que ens pot resultar xocant. A la vegada aquests personatges no fan referència a cap element actual, la qual cosa ens demostra que els relats són atemporals i no exigeixen una predisposició cultural concreta per entendre'ls, i precisament això els fa eterns.

El relats defugen d'un principi i un final perquè no hi ha una història pròpiament entesa, sinó

2 *Generación quemada (una antología de autores norteamericanos)*, Zadie Smith ed., Siruela, Barcelona, 2005.

3 Del poema "Ir y quedarse".

que hi ha només la intenció de copsar una instantània en el temps, com llançar el dard a la diana sense passar per un altre lloc, sense floritures, només cercar l'objectiu o meta que un s'ha proposat explicar. Però en el seu últim llibre ja s'observen finals rubricats, al més pur estil del conte tradicional. De fet, sempre he trobat un cert paral·lelisme entre els contes populars mexicans i els relats d'en damià per diversos motius, si bé en alguns elements difereixen, com també succeeix en els contes tradicionals europeus.

Els contes de tradició oral europea sempre estan filats amb un principi i un final, necessaris per ésser reproduïts una infinitat de cops per diferents persones, però amb l'essència de la història. A més, tenen la intenció d'ensenyar-nos una doctrina perquè així el lector podrà evitar segons quins errors o mals que pot trobar-se a la vida quotidiana, per això els personatges del contes tradicionals europeus sempre es troben al mateix nivell que l'oïdor o lector del relat. Precisament perquè podem emmirallar-nos en ells, encara que representin personatges que es troben fora de la contemporaneïtat. Inclús, en alguns d'aquests relats populars hi apareixen figures situades a nivells superiors al nostres, com prínceps, reis, cavallers, etc. Tot i així aquests herois comparteixen problemàtiques que nosaltres podem relacionar de manera simbòlica amb els nostres contratemps reals.

Però la contística mexicana arreplega una quantitat enorme de personatges que no només es troben a un nivell inferior a nosaltres (com els d'en damià) i són dolents, sinó que, a més, són premiats per la fortuna, ja que es pretén demostrar que tu pots ser una persona menyspreable, però la vida et pot somriure i pots triomfar si tot et ve de cares. No necessàriament els bons actes condueixen a un bon final, ja que la realitat ens demostra que no sempre això és cert.

Fabio Morábito va recollir un gran nombre de relats de tradició oral mexicana en un llibre anomenat *Cuentos populares mexicanos*,⁴ on trobem situacions com: Déu premiant dropos per la seva ganduleria; un príncep que insulta una majordoma negra i l'assassina perquè no la troba atractiva; dones que enverinen els seus marits per una bona causa; etc. A cada plec de contes del seu volum, Morábito aporta il·lustracions d'artistes varis, així com s'aprecia en els llibres d'en damià, on es conjunta de forma harmoniosa l'escriptura, el dibuix i la

4 *Cuentos populares mexicanos*, Fabio Morábito ed., Siruela, Barcelona, 2015.

fotografia. Si bé es diferencien aquests contes mexicans amb els relats d'en damià pel fet de narrar un fet de principi a final i aportar una pedagogia, per molt tètrica que ens sembli; s'assemblen en el tracte que dispensen els personatges a la realitat que els toca viure, el nivell en el que es troben respecte al lector i la naturalitat amb què es descriuen fets escandalosos. Els relats d'en damià, com els contes mexicans de tradició oral, aposten a un joc molt fort i arriscat.

La realitat també pot tenir albirs de situacions barderianes, és a dir, ens podem trobar al nostre entorn personatges semblants als “nens de llet”, però això sí, el que fa en damià és ficció.

Finalitzo amb el mateix grup de pop-rock amb el que he iniciat aquest escrit, *Los Punsetes*, precisament per comparar si en damià és un traïdor a la tradició popular o ho és de la realitat més profunda:

«Quiero morir bebiendo vino a morro de una barrica
quiero morir en el preciso instante en que lo diga una chica
quiero una muerte tonta de esas que nadie se explica
(...) y olvidaría las cosas que me han hecho daño
gente que no se controla y se comporta de un modo extraño
(...) quiero morir en una conferencia frente al ponente
quiero cantar canciones guarras en brazos de la muerte
Se supone que la vida no es tan estridente
Mamá está equivocada y los libros mienten»⁵

5 <https://lospunsetes.bandcamp.com/>